

Teze disertační práce
Svět asymetrické odpovědnosti

Mgr. Karel Kukla

2016

Koncepce výchovy

Filosofie výchovy je koncepčně jistě smysluplná. Ovšem ve svém životním pohybu osciluje mezi synoptickou časovostí absolutního přítentu a dějinnou temporalitou.

Zatímco dějinné temporalitě je věnována patřičná pozornost, absolutnímu přítentu komensko-spinozovské proveniencence se věnujeme spíše v této disertační práci.

Lévinasova přísně racionální koncepce má proti všem alibi. Je jinde, jak sám říká. Jde o výchovu v cartesiánském analytickém duchu s *Touhou* po *Nekonečnu* jinak než být.

Koncepce prolomení bytí má nepřírozený základ čerpaný z cartesiánského pojetí, avšak v absolutním přítentu se nikdo neptá na to, zda-li koncept odpovídá dosaženému stavu poznání a analogickým souvislostem.

Koncepčně se výchovou rozumí pasivní „vpravování do skutečného“¹ světa „kosmologického nihilismu“, jako sebe-včleňování do jednoty univerza (Brinkmann). V absolutním přítentu je výchova vydávání gratuitní donace potenci universální *Tváře*.

Intuitivně přece každý chápe, že každý odstavec, který sepíšeme, již někdo někdy napsal nebo si ho alespoň myslel, jinými slovy či doslova. To znamená, že jsme zejména zapomněli odkazovat na ty bezejmenné, kteří obsah akademického psaní vyjadřují skrze jiné lidské činnosti.

Každá poctivá odborná práce, zdá se, by tedy měla obsahovat především odkaz na *Nekonečno*.²

Přesto je také každý koncept nesmírně důležitý, má potenci být kritickým čtením zbaven ideologie i nadějí vést třeba jen k dílčímu objevu, který je třeba hloubit přitakáním v absolutním přítentu.

---

¹ Fink, E.: *Natur, Freiheit, Welt. Philosophie der Erziehung*. Würzburg: Herausgegeben von Franz-A.Swarz, 1992, s. 178.

² Činím tak nyní.

Etika

Autor disertační práce přiznává, že má tu a tam s oslovením obrovský problém. Zajisté se tento problém dotýká jeho schopnosti etického jednání, tedy schopnosti „být přítomen“.

V sousloví „být přítomen“ je řečeno vše. „Být přítomen“ je prosté a nejobtížnější, jde o oslovení, které ze sebe vyzařuje všechny složky synoptické časovosti absolutního přítomnosti.

Odhalíme-li v lidské temporalitě saze v toku cogitationes, pak došlo především k narušení přirozenosti *Tváře*.

Vystavení nuzné *Tváře* s prvorozenstvím asymetrické odpovědnosti ručí a splácí život za všechny. Podobá se andělskému narozenému dítěti, v dospělosti zrající v asymetrickou odpovědnost, které se nelze zprostit. Gratuitní donace zakládající veškerý život a naši rovnováhu nás přece dostatečně informuje o tom, že naším základem je bezejmennost a tuto žitou bezejmennost posléze pečujeme přiděleným jménem.

V disertační práci *Svět asymetrické odpovědnosti* budeme hájit stanovisko, že etika je přítomný pohyb, totální intuitivní reflexe je možná, pak může dosáhnout účinná vitalita těla netušených možností souladem s potenci příčinné *Tváře*, prodlužujíc přirozeně její pravdivost třeba až do všech osmi pansofických světů (Komenský).

Nenaplnění potence je svévole spočívající v odklonu od gratuitní donace rovnováhy. Tento odklon se zdá být způsoben rozdílem mezi věčností a trváním skutečnosti. Jinými slovy, jakmile opouštíme absolutní přítomnost, opouštíme *Tvář* a tedy i věčnou *Tvář* světa *tváří v tvář*, zatímco se na výslunní vyhřívá nám dobře známý skutečný svět *Přetvářky*, „*neboť nepochybně vidíme, vnímáme takové skutky a jejich protiklady; vidíme např. sobectví, chtivost atd. v rysech lidského obličej, v gestech a činech.*“³

Jinými slovy etika v bytí člověka vystavuje svou *Tvář Já*, kterou chápeme jako intuitivní reflexi *Překážky já přebývající v těle*.

---

³ Patočka, J.: *Platón*. Praha: SNP, 1992, s. 243 cituje z Faidóna: „... pak jsme znali i před narozením i po něm nejen to, co je rovno, co je větší a menší, nýbrž všechno to, co k tomu patří? Neboť naše nynější zkoumání se netýká toliko Rovného, nýbrž právě tak slušného, dobrého, spravedlivého a zbožného o sobě, krátce všeho, k čemu při svých otázkách a odpovědích připojujeme pečeť toho, co jest.“

Překážka a výchovný úkol

Zjištění, že *si překážíme*, je ve své podstatě hluboké přitakání. *Překážka* je *Překážkou* právě proto, že je *Překážkou*. Nemůže být zničena.

Je-li pravdou, že každá idea je původně ideou nějakého životního pohybu a dále je-li pravdou, že společným stavem všech životních pohybů je ctižádost, pak se nabízí jako původní *Překážka v těle přebývající já*.

Překážka já, která je společná všem životním pohybům, se zdolává. Dědí se. Fenomén, že člověk *překáží* ostatním a je sám sobě *Překážkou* pochopil Spinoza i Nietzsche jako *amor fati* člověka. A každý svým způsobem nabízí cestu, jak tuto *Překážku* zdolávat. Spinoza nezištnou *Etikou*, Nietzsche poctivým *kladivem*.

Zdolávat překážku neznamena něco přemoci, což je jen účinkový zvyk, smysl masek a vitality těla. Zdolávat překážku znamená toužit po ní jako po *Nekonečnu* (Lévinas), intelektuálně ji chápat a milovat jako Boha (Spinoza).

Důležitý úkol; spočívající ve výchově studentů k novému druhu odpovědnosti, k asymetrické odpovědnosti; se dle charakteristiky studovaného oboru váže na záruku kvalitního společenského vývoje ve všech oblastech, za předpokladu chápání a naplnění asymetrické odpovědnosti.

Disertační práce *Svět asymetrické odpovědnosti* reaguje na výzvu studovaného oboru se snahou aktivně se přičinit.

Kéž bychom mohli s čistým svědomím společně říci, že jsme vyčerpali všechny nám dostupné možnosti, jak oslovit člověka a hájit celek. Aby se každý student mohl přičinit, zvednout minci svého života a vhodit ji „nazdařbůh“ beze strachu, na jakou stranu ona mince spadne. Aby se nebál tázat ani odpovídat.

Tvář

Učitelnost spočívá v tom, že všichni latentně, skrytě víme, že se stydíme za svou lidskost, za svoji panenskou *Tvář*. Tento stud je přirozený, vždyť zde reflektujeme zlomový okamžik, přechod z dětství do dospělosti, jenž probíhá ve světě *Přetvářky* a odvádí nás od světla světa *tváří v tvář*.

Nejbližší příčinou je uvnitř i vně rovnováha. Dětská *Tvář* rovnováhu miluje, aniž o ní ví. Je světlem. Dospívající *Tvář* o rovnováze ví velmi dobře, protože ji ztrácí. Jako světlo. Dospělá *Tvář* si rovnováhy nevšímá. Jako světla. Hadí lest poprvé zasahuje v tom nejcitlivějším období. Ve zlomovém okamžiku dospívání, přechodem z dětství do dospělosti uvědoměním si sebe sama. To je popsáno v *Genesis*.

Tvář je tedy otevřená a zjevuje se mluvou. S tímto životním pohybem *Tváře* se zřejmě shodneme. Můžeme pózovat a maskovat se, přesto odloupneme-li tuto fasádu, zůstává na počátku interiorita radikální otevřenosti *Tváře*, na konci tohoto životního pohybu exteriorita vyjádřená mluvou.

Zásadní odlišnost je třeba vidět v tom, že Lévinas popisuje *Tvář* bez anatomického i analogického náhledu, slučuje svým pojetím „slasti“ tělo právě s tou *Tváří*, která je „bez fasády“.

Další odlišnost nalézáme v ignorování synoptické časovosti, jejíž kořeny ve smyslu absolutního přítomnosti sahají jak k biblické, tak k řecké tradici.⁴

Lévinasovo pojetí ekonomie má konceptuální charakter bez analogické opory, také přirozeně odlišný od synoptické časovosti, neboť vyjadřuje pouze dostředný pohyb.⁵

---

⁴ Umlauf, V.: *Synopse dějinnosti a koncept historie*. Brno: CDK, 2010, s. 145 – 176.

⁵ Lévinas, E.: *Totalita a nekonečno*. Praha: Oikoymenh, 1997, s. 154.: „Ekonomická existence (stejně jako animální existence) pobývá – navzdory nekonečnému rozsahu potřeb, které umožňuje – ve Stejném. Její pohyb je dostředný.“

Dědictví a dar

Pokusíme se o takovou vyjádřitelnost, v níž se hranice vědeckosti a srozumitelnosti stane jednoduchou a živou spárrou, vždyť „*stát se člověkem je umění*“ (Novalis).

Lidská *Tvář* tedy vpadává do všech určitých historických konceptů, ať se již jedná o koncepty časové, politické, náboženské, filosofické, mravní aj. Společným jmenovatelem všech těchto konceptů je, že nevyjadřují přirozenost lidské *Tváře*. Jsou to, spinozovsky řečeno, rozumová jsoucna⁶ a tedy pouze mody myšlení, jimž předchází jednak dějinná temporalita fenomenologického toku cogitationes, jednak absolutní přítomnost synoptické časovosti.

Dějinná temporalita nám reprezentuje rozměr předávaného dědictví, absolutní přítomnost reprezentuje věčný přítomný dar. Zatímco tento dar má gratuitní základ, dědictví je intencí.

Z hlediska času můžeme shrnout, že dochovanost neboli skutečnost každé konkrétní *Tváře* zachycujeme v lineárně-cyklické časovosti. Dědictví, které každá konkrétní *Tvář* předává, je obsahem (intencí) toku cogitationes v dějinně-temporální časovosti husserlovské fenomenologie. Dar jednotlivé a nezaměnitelné *Tváře* nalzáme v absolutním přítomnosti synoptické časovosti, jenž může svůj gratuitní základ šířit ve své potenci až do všem osmi pansofických světů Komenského neboli do *Nekonečna* v Lévinasově etické koncepci.

Dar (absolutně první příčina) a dědictví (účinek druhotných příčin) lidských *Tváří* svádí mezi sebou výlučně lidský boj o svobodu, zda-li se výchova a sebezáchova dohovává jako adekvátní příčinná věčná esence (dar) či jako trvajících účinková existence druhotných příčin (dědictví).⁷

---

⁶ Spinoza, B.: *Metafyzické myšlenky*. Praha: Filosofia, 2000, s. 79: „Proto čas není stavem věci, nýbrž je čistým modem myšlení neboli, jak jsme již řekli, rozumovým jsoucnem. Je to totiž modus myšlení sloužící k vysvětlení trvání.“ Spinoza v kapitole *O věčnosti, trvání a čase* také popisuje, že „trvání se liší od celkové existence nějaké věci jen z hlediska myšlení, neboť kolik trvání se věci odejme, tolik je nutno odejmout její existence... avšak aby mohlo být trvání určeno, srovnáváme ho s trváním oněch věcí, které mají pevný a určitý pohyb, a toto srovnání je nazýváno časem.“

⁷ *Tamtéž*, s. 71: „Esence totiž závisí na věčných zákonech přirozenosti, existence pak na následnosti a řádu příčin.“

Svět

Plodící síla má hlubší povahu, nejen biologickou. Svět leží ve zlém. To známe z přednášek, z *Písma svatého*, od Komenského.⁸ Proč leží svět ve zlém? Svět je pojem vyjadřující konečnost⁹, představuje určitý ohled. Toto zlo je jinými slovy úpadkem světla,¹⁰ protože zaměřujeme-li svoji pozornost na svět, pak tato určitost ve své dokonalosti nedosahuje dokonalosti nekonečného jsoucná.¹¹

Intuice českého jazyka je v tomto případě božská. Od světla upadá svět a jedinou úzkou cestou k životu je světlina.

Jiným způsobem můžeme říci, že se svět ocitá na šikmé ploše, čemuž odnepaměti čelíme posílením *Středu*, kořenů, rovnováhy. Každá *Tvář* má jedinečnou potenci světelné světovosti, může dodat světu universální¹² (živou) sílu skrze událost světliny¹³ nebo také může světlo jen odrážet a prohlubovat úpadek světa.

---

⁸ Komenský J.A.: *Didaktické spisy*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1954, s. 32: „Item, že svět dotud stojí, dokud se počet vyvolených nedoplní; potom že se mu konec stane: toto nebe a tato země že pominou, a nebude jim místa nalezeno, ale jiné, nové nebe a nová země pro budoucí ten život že stvořena budou...“, s. 51: „Z čehož jde poslední veliká příčina, proč mládež hned, jakž rozumu užívati začíná, v cvičení moudrosti zavozována býti má. Nebezpečnoství, neděje-li se to. Nebo poněvadž mysl živého a zdárného člověka tak málo jako i smyslové zevnitřní naléhati může, půjde z toho jistotně, že nebude-li zaměstnána učením a cvičením, zaměstná ona sebe sama a z toho, co vidí, slyší, čeho se dotýká, čeho dopadnouti může, sama sobě sbíratí a skládati bude, protože jinak nemůže. Poněvadž pak svět, jakž Písmo dí, ve zlém leží, čemu než zlému učiti se bude člověk od sebe sám?“

⁹ Spinoza, B.: *Pojednání o nápravě rozumu*. Praha: Filosofie, 2003, s. 113: „Je to jasně patrné z toho, že všem těm věcem, které jsou pouze v rozumu a nejsou v představivosti, dali lidé často jména popírající jako: netělesný, nekonečný atd., a rovněž mnoho takových věcí, jež jsou vskutku kladné, vyjádřili záporně a naopak, jako slova: nestvořené, nezávislé, nekonečné, nesmrtelné atd. a to proto, že si jejich opak snadněji představujeme.“

¹⁰ Komenský J.A.: *Didaktické spisy*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1954, s. 24: „Pán Bůh, kterýž jest světlo očí našich, osvěcujž nás ke všeliké líbeznosti své. Amen.“

¹¹ *Tamtéž*, s. 38, 39: „Kdežto když se nerozkřesuje v člověku vnitřní to pravé rozumu světlo, než jen se mu zevnitř kahanců, a to ještě v svítlně domnění lidských (autoritatum involucris) podává, není jinak (a býti nemůže), než jako by někoho v tmavém místě sedícího tak s světlem obcházel, aby se mu skulinami trochu něco blýšťelo, samo pak plné světlo k němu nemohlo.“

¹² Vergely, B.: *Filozofové středověku a renesance*. Brno: KMa, 2008, s. 19: „Vezměme si jako příklad koně. V čem spočívá jeho jedinečnost? V obecné definici koně, která náleží koni jako druhu? Ne nikoli pouze v ní. Takže spočívá ve zvláštních vlastnostech právě tohoto koně, kterého máme před sebou? Ani zde ne, říká Avicenna. A v čem tedy? Kůň, odpovídá Avicenna, je koněm díky své „koňovitosti“ - tedy díky zvláštnímu způsobu tohoto koně, jak být koněm. Geniální odpověď. Proč? Protože touto odpovědí Avicenna rozkrývá oblast univerzálního, která se nachází mezi obecným a individuálním. Univerzální není ani obecné, ani individuální, neboť nespadá do oblasti abstraktního myšlení, nýbrž do živoucího, skutečného světa. I umělecké dílo je univerzální – promlouvá ke všem, ke každému jednotlivci zvlášť i ke všem dohromady. Avicenna to pochopil. Mnohem dříve než fenomenologie, moderní věda o existenci, objevil oblast nezobecnitelného, jedinečného, které je smyslem všeho bytí. A tak dospěl i ke svému závěru, že svět řídí duše. Duše je tím skrytým hlasem, který rezonuje uvnitř nás i uvnitř světa, promlouvá hlasem andělů.“

¹³ Nemáme zde na mysli heideggerovské pojetí světliny, i když nelze vyloučit, že se v některých rysech významově může podobat.

Analogické střípky

Ze schopnosti těles přijímat světlo plyne, že se tato schopnost koncentruje ve svém *Středu*, přičemž tato koncentrace může sama od sebe vybudit větší množství energie oproti přijaté s možností vydat ji zpět. Této probuzenosti se říká excitovaný stav. Také člověk je těleso schopné přijímat světlo a pozdvihnout jeho jas.

Svědčí o tom rovnováha, neboť ve svém *Středu*, v *Tváři*, probíhá ve vnitřním smyslovém ústrojí (vnitřní ucho, mozeček aj.) skrze gratuitní donaci živý proces, umožňující udržet asymetrickou *Tvář* a celé tělo v rovnováze, tuto gratuitní donaci je třeba vrátit, vydat *Tvář* v podobě příčinného postoje, třeba za pomoci specifické a jedinečné schopnosti člověka rozmlouvat.

Příčinný a nepodmíněný postoj člověka je umožněn excitovaným stavem. Tento systém nemá charakter totality bytí, jíž přísluší vždy něco určitého. Nejbližší příčinou je vždy gratuita, neurčitelnost a neviditelnost božího záměru nebo chceme-li totéž říci spinozovsky, příroda nemá žádný smysl ani cíl. *Tvář* v excitovaném stavu je *causa sui*.

Anatomie těla nás poučuje o tomtéž. V mozku nejsou tzv. nociceptory, čidla tělesné bolesti. To znamená, že *Střed*, pohyb a přitakání, pokud vychází ze svého *Středu* přijetím a vydáním světla, je svobodnou, přirozenou a nepodmíněně příčinnou aktivitou (v doprovodu činných afektů žádosti a radosti), zatímco účinkové trpné afekty nemají své sídlo v *Místě* interiority svého *Středu*, nýbrž jsou vyjádřeny skrze exterioritu *Tváře* odrážející světlo všech vnějších příčin mimo *Místo* svého *Středu*.

Pravdivá definice musí obsahovat Střed, pohyb a musí být vždy přitakávající. Podrobněji zde,¹⁴ navíc dobře víme, že pouze slovní „zápornost“ definicím nijak nebrání.¹⁵ Jedině, když poznáváme, tedy jestliže respektujeme a chápeme, pak současně přijímáme a vydáváme světlo, potenci *Tváře*.

---

¹⁴ Spinoza, B.: *Pojednání o nápravě rozumu*. Praha: Filosofia, 2003, s. 119.

¹⁵ *Tamtéž*, s. 121: „... pramálo dbám na slovní přitakání, které může být kvůli nedostatku slov mnohdy vyjádřeno záporně, ačkoli je míněno přitakávajícím způsobem.“

Vzdorujeme systému tím, že jej nijak nenarušujeme. Jinak řečeno, v souladu s analogií a původním významem pojmu *theoria* o asymetrické odpovědnosti nejen mluvit a psát, ale především ji vědomě žít. Stát se příkladem a opravdovým vzorem. Vitalita *Tváře*, od níž je třeba odvozovat, je něco zcela jiného než vitalita těla, absenci skutečných živých vzorů žádný koncept nemůže nahradit.¹⁶ Proč? Vzniká dostatek času na jeho zneužití.

Epifanie výrazu významu bez kontextu, bez-moci *Tváře* je její původní přirozeností. Tuto epifanii přirozenosti Lévinas sice nevyvozuje, nicméně zde je vhodné znovu zmínit, že přirozená vitalita *Tváře* je zcela odlišná od vitality těla a protože Lévinas tyto vitality slučuje, pak nemůže jinak než přirozenost jako takovou spojovat s mocí slasti či poznání.

Duch slasti či poznání ve své hloubce a *Nekonečnosti* ovšem zakládá příčinná bez-moc, nikoli účinková moc a tuto skutečnost nakonec potvrzuje samotný výraz *Tváře*. Epifanie *Tváře* nespočívá pouze ve výrazu, ale také ve své původní přirozenosti. Metodologie *se-tkáni* na principu životního pohybu asymetrické odpovědnosti zahrnuje absolutní přítomnost synoptické časovosti, temporalitu vnitřních obsahů toku *cogitationes* a rovněž lineární čas, který, ač je koncepčně ustaven, se v absolutním přítomnosti temporálně teprve rodí.

Přímé příčinné filosofování je vědomá praxe, Erós Diotimy, Spinozova *Etika*, jakýkoliv životní pohyb jakékoli bezejmenné universální *Tváře* odvozující z intuitivní reflexe, tedy z nejvyššího druhu vědomé teorie, jež v potenci svého vydání vede právě k přírůstku nalézaného smyslu šířícího se jako paprsek světla. Příčinná filosofie, to je ona druhá strana mince, *gratuitní donace*, jejímž „smyslem“ je žádný smysl, žádný cíl, bez-moc shromážděného logu přitakávající úzké cestě k životu nebo popírající davové výpravy do „kulatých čtverců“. Intuitivní reflexe je obrácenou stranou mince preferované fenomenologické filosofie výchovy.

---

¹⁶ Umlauf, V.: *Synopse dějinnosti a koncept historie*. Brno: CDK, 2010, s. 148: Umlauf zde rozebírá vidění Diotimy, přípravný iniciační proces (pedagogický koncept) zjevení přibližuje, ale není zjevením: „Úvodní fázi lze označit jako ‚technickou‘ ve smyslu cílesměrné techné pedagogicky manipulující s lidmi, aby se něco uskutečnilo. Viděno s Heideggerem jde o časovost v rámci *Besorgen* čili vzpomínání, obstarávání a plánování v každodenním shonu řízeném neosobním ‚ono se musí‘ (*Man*). Ve stejném kruhu časovosti se pohybuje i shon vědeckého poznání, které má před sebou celek poznávaného a manipulovatelného světa. V tomto cílesměrném náhledu například vzniká umění či estetika jako předmět zaujatého či nezaujatého zkoumání krásy. Diotima zdůrazňuje, že k vidění celku krásy je třeba určitá dispozice ducha. K vizi se lze přiblížit příslušnou pedagogikou, ale samotné zjevení krásy je něčím jiným.“

Bůh

Přestože máme každý z nás různá pečetidla, jméno obsahují jedině. Boha. Naše pečetidlo právě přikládáme do konceptu lineárního času, obsahuje temporální saze a dotek absolutního přezentu, to vše se rozléhá a myslí jako paprsek světla, jehož může zachytit *Jiná* a přitom stále táž universální *Tvář* v nekonečné mnohosti podob neviditelné nahosti a potence.

„*Na počátku stvořil Bůh nebe a zemi.*“

Vychází nám, že jsoucno, o které jde, je Počátek, který je před námi „*na počátku*“. Bůh je jméno. Posuzujeme-li spinozovsky jméno podle jsoucna, nikoli jsoucno podle jména, pak tím pravým hospodářem je Počátek jménem Bůh.

Člověk, tedy každý člověk ve své potenci, vychází-li tato potence z jeho *Středu* uvnitř *Tváře Má* při *se-tkání* s Bohem nejen úlohu světového protagonisty,¹⁷ nýbrž v souladu s asymetrickou odpovědností a přirozenou zákonitostí hraje darovanou bezejmennou hlavní roli pečetenou osobním jménem jako dědictvím, které předává.

Světlo poznání je *Místo*, a je *místo* universální *Tváře*. Jedinečným pojmem je české slovo *Místo*, kterým zde musíme rozumět jeho absolutní smysl,¹⁸ tedy nejen *Místo* jako neurčitelný tvar a *Střed*, ale také *místo* jako předložku. Universální *Tvář* je přesně ta *Tvář*, kterou nelze číslem zachytit, může jich být nekonečně mnoho, protože se jednotlivé paprsky vydaného světla vzájemně neruší. A až těchto *Tváří* bude nekonečně mnoho, nikoli jen zlomek populace jako dosud, pak dosáhneme potence nesmrtelnosti. Gratuitní donace bezejmenných *Tváří* nese jméno Bůh s osobní pečeti ve výrazu každého z nás.¹⁹

---

¹⁷ Palouš, R.: *Komenského Boží svět*. Praha: SNP, 1992, s. 36: „Tak jako Bůh-Stvořitel je dokonalým, je i jeho dílo čímsi, co bude jednou dokonáno. Tak jako Bůh je tvůrce, i jeho stvoření se účastní tvorby, a tedy dokonávání světa. Člověk, obraz Boží, má v tomto ději úlohu světového protagonisty.“

¹⁸ Patočka, J.: *Kacířské eseje o filosofii dějin*. Praha: Academia, 1990, s. 86: „... že každý jednotlivý smysl předpokládá, má-li být skutečným smyslem, smysl totální a absolutní.“

¹⁹ Bartošek, P.: *Od panteismu k radikální demokracii*. In: Spinoza, B.: *Etika*. Praha: Dybbuk, 2004, s. 275: „Podle Spinozy žádné číslo nevyjadřuje adekvátně povahu substance. Dokonce není ani možné říkat, že substance je jedna. Spinoza otevřeně prohlásil, že ‚ten, kdo nazývá Boha jedním nebo jediným, nemá o něm pravdivou ideu neboli o něm hovoří nevlastním způsobem‘. Gilles Deleuze v tomto smyslu o attributech říká, že distinkce mezi nimi je reálná, ale nikoli numerická. Proto podle něj atributy formují multiplicitu, která je totožností jednoho a mnohého, neboť jeden a tentýž smysl bytí se vypovídá o mnoha reálných diferencích. Spinozova substance je ontologickou afirmací reálně rozdílných forem bytí, které jsou si rovny.“

Definice, interdisciplinární přesah, jiné paradigma

Definice zní: Svět asymetrické odpovědnosti je universální *Tvář*.

Zdůvodnění: Lévinas svým přísně racionálním konceptem analyzoval přirozenou zákonitost, kterou popírá tím, že nerozlišuje vitalitu příčinné *Tváře* od vitality účinkového těla. Z téhož důvodu chápe poznání spíše jako jistý druh násilí než jako nejvyšší lidskou ctnost. Soustřeďuje se na završení spočívající v rozmluvě. Ovšem přirozenost *Tváře* „nezabiješ“ je dána její bez-mocí, jež je současně ve své potenci nejvyšší plodící silou *Toužící* po *Nekonečnu*, tedy poznávat.

Interdisciplinárním vzorovým přesahem paradigmat je příčinný životní pohyb *Tváře*. Jiné paradigma ve *Světě asymetrické odpovědnosti* zůstává věrné prvním třem pansofickým světům, přijímá a vydává světlo v absolutním prezentu synoptickou syntézou v *Místě a mimo* *Tvář*.

Komenský ve svém poradním díle předradil *Panaugii* před *Pansofii*, tyto indicie, chceme-li se vztahovat k *celku*, nemůžeme přehlížet.

Každý člověk odpovídá za nutnost, tedy za úzkou cestu k životu. Nebo si volí jinou možnost, pobyt v kulatém čtverci. A tak nezbyvá než zakládat útočištná města, žít se alibismem, účelovou rétorikou, kompromisy, kalkulovanou solidaritou a dalšími druhy pokrytectví,²⁰ protože chceme bytovat v kulatých čtvercích strachu, přísné racionality, „zdravého rozumu“ a lhostejnosti.²¹

Každá *Tvář*, která se vydává, tzn. která se ve svém svědomí nezpožďuje ani nepředbíhá, přispívá k potenci nesmrtelnosti.

---

²⁰ Tuto ve výsledku úzkost z bytí čerpám z Lévinasových prací.

²¹ Hogenová, A.: *Areté základ olympijské filozofie*. Praha: Karolinum, 2001, s. 141.: „Chtění je původ bytí“, říká Heidegger.“

Filosofie výchovy

Filosofie výchovy by měla ve svém celku věnovat pozornost nalézání a přírůstku smyslu, tedy životnímu pohybu smyslu. Patočkovský dějinný vzmach a úpadek, tedy temporálně-historický koncept světa je třeba podepřít lineárně-prézentním *Středem*, pohybem a přitakáním světla, tak jak vysvítá z koncentrace myšlenek Spinoza -Komenský.²²

V prvních třech pansofických světech Komenského se odehrává vše podstatné. Možný svět si hledá svůj *Střed*, jehož pravzorem je životní síla ve výrazu andělské *Tváře*.

Svět asymetrické odpovědnosti se dnes ve filosofii výchovy nemůže opírat jen o tento přirozený základ, přičemž paradoxně tomuto přirozenému základu přikládáme, domnívám se, velmi malý význam. Jako bychom si nechtěli uvědomit nebo naopak příliš dobře uvědomili, že péče o přirozený základ je velmi jednoduchá a prostá, avšak ve smyslu naplnění nekonečná a obtížná.²³

Přirozený základ je učitelný, nicméně se na něj nevztahují účelové dotace, neboť prapodstata se vždy teprve rodí. Není zajímavá, zajímavý je teprve více či méně zhoubný účinek přirozeného upadání, na nějž již účelovou dotaci dostaneme. Zde nacházíme deficit společenského soužití vůbec. Každá dotace musí být na přesný účel. Lokální ostrůvky mezi sebou soutěží o tuto náhražkovou donaci. Odpovědnost se ztrácí v instituční anonymitě za podpory lhotejného davu.

Hérakleitovský boj je přece opačný, bezejmenně hloubí uvnitř a tuto harmonii všech možných protikladů vydává ven do polis, mezi živé a mrtvé až do celého kosmu, protože toto herakleitovské *Já* v pravý čas ví, mlčenlivě chápe a podle toho jedná. Hloubí směrem k přírůstku smyslu (Ricoeur), zatímco my jsme si zvykli na absurditu v maskách účelového pokrytectví a už se za ni ani nestydíme, o čemž svědčí fenomén kleptokracie.

---

²² Tato koncentrace myšlenek byla poprvé představena v příspěvku autora ke konferenci *Spravedlnost ve výchově, umění a sportu* konané dne 7.5.2015 v Praze s názvem *O příčině spravedlnosti a nespravedlnosti*.

²³ Spinoza, B.: *Etika*. Praha: Dybbuk, 2004, s. 271: „Ukázal jsem cestu, která k tomu vede, a třebaže se zdá neschůdná, je možno ji nalézt. A jistě je neschůdná, když bývá nalézána tak zřídka. Kdyby spása byla na dosah ruky a dala se nalézt bez velké námahy, což by se mohlo stát, aby ji takřka všichni lidé opomíjeli? Ale všechno vznešené je jak obtížné, tak vzácné.“

Svět sám o sobě je účinkem, pouhým odrazem světla na šikmé ploše, který více či méně slábne a tak se zajímáme o jeho nápravu posílením *Středu*, kořenů, rovnováhy, tedy universálního *Místa*.

Lévinasovo pojetí upravujeme analogicky, tzn. systému ležícím na šikmé ploše vzdorujeme v každém okamžiku všichni, kdož se těšíme z gratuitní donace rovnováhy.

Zvláštní postavení zde má přísně racionální Lévinasův koncept, který reaguje na přirozené upadání temporálně-historických konceptů epifanií *Tváře Druhého*, jež „v tkáni světa je jakoby ničím“²⁴, zatímco „světlo vyprazdňuje prostor“²⁵. Máme zde tedy koncept *Nekonečna* narušující alibi života ve světě, který není tím pravým životem.²⁶

Filosofie výchovy reprezentující celek byt měla být schopna paralelně zahrnout tyto a všechny další koncepty do svých životních pohybů. V absolutním přítomnosti rodí linearitu v temporálním tempu, zdolávající saze v toku cogitationes, předstupující vpřed v jedinečném vyvolení skrze přirozenou zákonitost lidské *Tváře*.

Temporálně-dějinná *Tvář* se „přiznává“, že „bydlí v úpadkovém světě“, lineárně-přezentní *Tvář* do něho vstupuje posílením kořenů, rovnováhy, přísně racionální *Tvář Druhého* je v *Jiném*. Jinými slovy, je třeba paralelně zachytit jak přirozené upadání, tak přitakání přirozenosti i nepřirozené alibi.

Budiž snad srozumitelně vyjádřeno mimo jiné českým jazykem.²⁷ Se všemi chybami a nástrahami lze právě českým jazykem „atakovat“ filosofické božství.²⁸

---

²⁴ Lévinas, E.: *Totalita a nekonečno*. Praha: Oikoyomenh, 1997, s.175.

²⁵ *Tamtéž*, s. 165.

²⁶ *Tamtéž*, s. 19.

²⁷ Pešková, J.: *Jungmannovo působení ve světle filosofické reflexe*. In: *Vybrané spisy Jaroslavy Peškové*. Praha: Univerzita Karlova v Praze – Pedagogická fakulta, 2010, s. 7-9.

²⁸ Komenský J.A.: *Didaktické spisy*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1954, s. 51: „Odtud jest, že mateřský jazyk, kterémuž jsme nejprv naučili, nejhloběji nám vězí; že mnohé věci v mladosti stálé, mluvené, slyšané, lépe než co se teď někdy dále, pamatujeme, že vad, kteréž se tehdy nás přichytily, i po mnohém odlučování posavad zbýti nemůžeme atd.“

Poznání a distance

Určitost a smysl je temporální účinková saze konečnosti v obsahu vědomí toku cogitationes odrážející světlo a účelově nahrazující nekonečné příčinné hloubení odvozené z universální *Tváře*, jež svou příčinnou bez-mocí bez-mezně zachovává život.

Spíše než o zkušenosti a smyslu lze hovořit o zázračném přitakání, jež nemá právě žádný smysl, žádný cíl a žádnou zkušenost, přičemž tento smysl, tento cíl a tuto zkušenost prohlubuje.

Příkaz „nezabiješ“ je výsledkem pravdivého poznání. Je překvapivé a přesto zcela přesné, že Lévinasova odpovědná pasivita pasivnější než jakákoli pasivita²⁹ je adekvátní příčinou, neboť intuitivní reflexe *Tváře* ani ničím jiným nemůže být.

K témuž nakonec dospěl i Heidegger úvahou zřící se všeho. A právě tento princip nakonec, avšak stále v absolutním prezentu, ústí v nejvyšší možnou sílu, v excitovaný stav, v příčinu *causa sui*, chcete-li v platónskou vznětlivost vázanou na absolutní prezent za předpokladu, že chápeme přirozenou odlišnost *Tváře* a těla spočívající v nepodmíněné schopnosti lidských *Tváří* přitakat nebo popírat následováním gratuitní donace jejich rovnováhy.

Dosažený stav poznání není bariérou, bariérou se zdá být vůle dávat více, než můžeme, přitom posvátná *Místa* škol a nemocnic právě toto umožňují.

Plodit naději, patrnou například z exteriority *Tváře* u Hogenové.

Nadměrnost distance nelze chápat jako kritiku či neadekvátnost distance, přebytek distance je třeba chápat tak, že do škol nepatří, patří domů.

Ve škole je nadměrnost distance přesným opakem asymetrické odpovědnosti, student ani pacient pak zde není *Druhým*, potřebuje ho spíše škola nebo nemocnice, hostitelská role je *Přetvářkou*. Strhnout *Druhého* respektem k němu v plodícím *Jiném* není jen tak.

---

²⁹ Casper, B.: *Míra lidství*. Praha: Oikoymenh, 1998, s. 54.

Conatus

Výchova a sebezáchova v komensko-spinozovské koncentraci přijímá a vydává světlo v absolutním přítomnosti. Co nejvíce světla a chřesis věcí přijímáme v dětství, čemuž napomáhá zejména kvalitní pedagogická metoda objevu (Komenský) včetně dalších přístupů. Dětem ve své podstatě nic jiného nezbyvá než se „vpravovat do světa“ (Fink).

Posléze v dospělosti odvozujeme z absolutního přítomnosti za pomoci intuice, čím více saze toku cogitationes dějinné temporality intuici oslabují, tím více zbytečné práce má *conatus*, spinozovský etický princip sebezáchovy.

Ideologickým konceptům chybí *Střed*, pohyb a přitakání, jsou zbaveny synoptické časovosti absolutního přítomnosti, ignorují gratuitní základ a příčinnost prvních tří pansofických světů. Zatímco tedy etický koncept asymetrické odpovědnosti spinozovský *conatus* odmítá jako součást totality bytí, tentýž sebezáchovný princip je v přirozeném prostředí absolutního přítomnosti nezastupitelným etickým garantem, má smysl poslední instance.

Ve filosofii výchovy postrádá dějinný člověk velmi často svoji osobní *Tvář*, lhostejno, zda-li se jedná o pedagogy, studenty, vedení školy nebo pomocný personál.

Naštěstí je to právě *conatus*, který brání tomu, abychom si *Tvář* nenosili do školy podpaží, v síťovce nebo v batohu jako technické vymoženosti virtuálního světa, odvádějící pozornost od setkání *tváří v tvář* v *Touze* po *Nekonečnu*, od pohledu za *Tvář* svrchovaného *Druhého* v plodící bez-mocné vitalitě.

Etický dopad je zcela mimořádný. Máme zcela nezaměnitelnou odpovědnost za každou lidskou *Tvář*, protože potence každé *Tváře* má gratuitní základ a nikdy nemůžeme předem vědět, která svojí potenci zachrání svět.